

Na obisku pri bakrenem senožetniku (*Colias myrmidone*) v Romuniji

Besedilo: Rudi Verovnik

Že 25 let je minilo od zadnjega opažanja bakrenega senožetnika (*Colias myrmidone*) v Sloveniji. Po pripovedovanjih starejših metuljarskih kolegov je bila v Slovenskih goricah, na Goričkem in tudi na vzhodnih obronkih Pohorja to v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja precej pogosta vrsta. Verjetno ravno zato njegovemu tihemu poslavljanju ni nihče posvečal prevelike pozornosti.

Sam sem med redkimi »izbranci«, ki so tega metulja še videli v Sloveniji. Pomena najdbe leta 1989 v bližini mojega takratnega domovanja v Kotljah se takrat nisem zavedal v celoti. Samec, ki sem ga opazil, je bil že v letu zaradi rdečkasto oranžnega odbleska tako prepoznavno drugačen od pogostega navadnega senožetnika (*Colias crocea*), da o določitvi že na terenu ni bilo nobenega dvoma. Šele kasneje sem ugotovil, da je to ena zadnjih najdb na Koroškem, ki je bila verjetno zadnje zatočišče te vrste pri nas. Poleg objavljenih podatkov za Črno na Koroškem in Zgornjo Razborico pri Slovenj Gradcu o njegovi prisotnosti v okolici naselja Leše (pri Prevaljah) priča večje število primerkov te vrste v zbirki že pokojnega amaterskega entomologa, ki je metulje po pričevanju domačih predvsem konec osemdesetih in v začetku devetdesetih letih prejšnjega stoletja lovil kar okoli hiše. Žal metuljev ni opremil s podatki, vendar njegove najdbe potrjuje prisotnost še zadnjega večjega sklenjenega rastišča gostiteljske rastline bakrenega senožetnika, to je nizke relike (*Chamaecytisus supinus*), v bližini Leš, kjer še vedno občasno izvajamo monitoring.

Bakreni senožetnik velja za eno izmed najbolj ogroženih vrst v Evropi (EN – prizadeta vrsta). V zadnjih treh desetletjih je vrsta izumrla tudi v Nemčiji, Avstriji, na Češkem, Hrvaškem, Madžarskem in verjetno v Srbiji. Na Slovaškem bakreni senožetnik še vztraja na enem območju, vendar je njegova populacija maloštevilna. Nekoliko boljše je stanje na Poljskem, kjer se vrsta pojavlja na severovzhodnem obrobju države, in v sosednji Belorusiji.

Življenjski prostor bakrenega senožetnika v Romuniji. (foto: Rudi Verovnik)

Označena samica bakrenega senožetnika na hranilni rastlini, relike vrste *Chamaecytisus triflorus*. (foto: Rudi Verovnik)

Če izvzamemo Rusijo in Ukrajino, kjer o stanju vrste ne vemo skoraj ničesar, je glavni center razširjenosti vrste v Evropi Romunija. Tu se vrsta pojavlja predvsem v Transilvaniji, največja koncentracija lokalitet bakrenega senožetnika pa je v okolici mesta Kluž.

Konec julija 2018 sem se skupaj z entomologoma iz Srbije kot prostovoljec pridružil mednarodni ekipi, ki spremlja stanje trenutno verjetno največje populacije bakrenega senožetnika v Romuniji. Projekt financira Nemčija preko programa AAP ('Advisory Assistance Programme').

Snemanje vedenja gosenic bakrenega senoženika z visokoločljivimi kamerami. (foto: Rudi Verovnik)

Glavni namen projekta je vključevanje lokalne skupnosti v ohranjanje te vrste in ugotavljanje dejavnikov, ki vplivajo na velikost populacije in razširjenost te vrste. Del raziskave je tudi ugotavljanje trenutne velikosti populacije z metodo ulova, markiranja in ponovnega ulova, ki je pri tej vrsti še posebej zahtevna, saj so metulji izredno hitri, ne pomagajo pa tudi strmina terena in pretežno vetrovne razmere. Tako smo z entomologoma iz Srbije v času dvodnevnega sodelovanja ujeli 55 osebkov, od tega 16 ponovno. Celotno obdobje spremljanja populacije, v katerem je bilo markiranih več kot 700 osebkov, je trajalo od sredine julija do sredine septembra. Glede na objavljene podatke je to največje do sedaj ugotovljeno število osebkov bakrenega senoženika v Romuniji.

Na prvi pogled habitat te vrste ni nič posebnega in še najbolj spominja na koševnice v Beli krajini. Glavni element krajine so namreč poleg travnikov in pašnikov sestoji brez v različnih fazah rasti. Ključna razlika je v prisotnosti velikih sestojev hranilne rastline bakrenega senoženika, relike vrste *Chamaecytisus triflorus*. Ta raste tako rekoč povsod, največje gostote večjih rastlin, ki so pomembne za odlaganje jajčec, pa so ob gozdnih robovih, na sveže izkrčenih površinah in v presvetljenih sestojev brez. V okviru projekta so spremljali tudi prehranjevanje gosenic s pomočjo posebnih visokoločljivih kamer in mikroklimatske razmere na mestih prehranjevanja. Ti podatki bodo ključni za oblikovanje smernic za ohranjanje larvalnega življenjskega prostora vrste.

Celotno območje, ki ga poseljuje bakreni senoženik, je del mreže Natura 2000 in obsega 240 ha. Z območjem po pripočilih stroke upravlja lokalna agrarna skupnost. Za ekstenzivno rabo površin kmetje prejema subvencije, ki pa niso specifično vezane na ohranjanje bakrenega senoženika. Večina travniških površin je pašnih, vendar se paša izvaja z nizko intenziteto in v glavnem prosto, brez pašnih ograd. V času obiska smo srečali pastirja z majhno mešano čredo krav in bivolov ter nekaj konj, ki so se na območju pasli povsem prosto. Izven območja, na sosednjih pobočjih, je prisotna bolj intenzivna paša z drobnico. Mozaičnost, ki je pomembna za preživetje te vrste, je v glavnem vzdrževana z občasnim odstranjevanjem

gozdnih zaplat brez, ki jih domačini uporabljajo za kurjavo. Dejstvo, da je komunikacija med domačini in raziskovalci na terenu dobra, daje upanje za nadaljevanje dosedanje prakse. Vzdrževanje travnikov na tem območju je pomembno tudi za nekatere druge v Romuniji redke in ogrožene vrste metuljev, kot so močvirski cekinček (*Lycaena dispar*), šetrajev sleparček (*Pseudophilotes vicrama*), srebrni tratar (*Boloria selene*), lučnikov pisanček (*Melitaea trivia*) in veliki slezovček (*Pyrgus carthami*).

Za zaključek našega bivanja v Romuniji smo obiskali še od mesta monitoringa približno 20 km oddaljeno lokacijo, kjer prisotnosti bakrenega senoženika ni preverjal še nihče. Ta lokacija je bila vsaj po konfiguraciji terena in habitatu, razvidnem z ortofoto posnetkov, primerljiva z območjem monitoringa. Že kmalu po prihodu na lokacijo smo opazili prvega samca bakrenega senoženika, ne pa tudi hranilnih rastlin. Te smo našli na drugi strani manjše soteske in na sosednjih deloma opuščanih pašnikih, ki se tudi tu v glavnem zaraščajo z brezo. Skupaj smo na tej lokaciji videli šest bakrenih senoženikov, tudi dve samici. Ker je novo odkrita lokacija na višji nadmorski višini (nad 800 m), smo verjetno opazovali šele prve primerke druge generacije, potencialno pa je območje ustreznega življenjskega prostora še precej večje od območja monitoringa. Tako obstaja upanje, da smo odkrili še eno veliko populacijo v Evropi ene najbolj ogroženih vrst metuljev. Vsekakor so rezultati letošnjih raziskav vzpodbudni in morda napovedujejo lepšo prihodnost bakrenega senoženika. ✨

Gosenica bakrenega senoženika v fazi L2 na listu relike vrste *Chamaecytisus triflorus*. (foto: Miloš Popović)